

na vrata, do pozne noči, ko že zadnje zvezde zaspano pomežikujejo na nebu in trdni pivec išče k domu težko pot; vmes še živa ulica, tržni dan in vino ter prepir, pretep, obrekovanje, razmatranje o ljubezni starih skrivnostih in zopet vino. — Slavonija ima v Velikanoviću svojega pesnika, „Kolo“ pa je dobilo s njegovimi idilami lep prinos. — Mladi Niko Andrijašević meni, če smemo sklepati iz njegove „Pribe zlatokrile“, ki jo objavlja v letošnjem „Kolu“, da je novela zanimiva in dobra, ako sloni na kar najbolj bizarni psihologiji. Ni sicer on sam, ki psihologije ne studira na sebi in bližnjem, temveč jo dela za pisalnikom in ki natika kmetu cilinder na glavo, da more potem s prstom pokazati za njim, a zato tudi ni sam, ki si ga je narava in čista umetnost izbrala za maščevavca: z grehi oznanjajo njeno čast in slavo. Značaj Bosiljke, glavne osebe v noveli, je zlagan, njena romantična ljubezen za jezero bolj smešna kot resnična, zapletek zgodbe sam preumetno izmišljen. Boječe moralnosti ni Andrijaševiću nikakor mogoče očitati, pač pa pogrešamo pri njem okusa; človek, ki je na primer sposoben zapisati v črtici, kot je „Priba zlatokrila“, učeno besedo „verski histerizem“, dokazuje, da niti sam nima enotnega vtiska od svojega dela. — Andrijaševićev jezik je lep in umerjen; ta dar dolguje pisatelj svoji miloglasni domovini. — Josip Kosor je že napisal boljše stvari, kot je njegov „Smušič“ v tej zbirki. To je ena izmed tistih „povesti“, pri katerih po prvih dveh straneh vemo, kaj bo na zadnji. Kmet Smušič postane vaški načelnik (župan) in se pogospodi; nosi škripave črevlje in popiva, gospodarstvo mu pa propada, dokler ne pride slednjič na nič; Smušič izgubi čast in se ponudi za občinskega stražnika. — Fabula uči mnogo, kot je videti, a bi bila tudi zelo dolgočasna, ako bi natančno opazovana in izborna zadeta karakteristika slavonskega človeka

včasih ne prekinila banalnega poročila. — „Pjesme“ Josipa Miličiča pričajo o resničnem talentu; dasi jih je samo sedem, kažejo pesnika v vsej moči. Miličiča odlikuje izjemno krepka impresija, neposredno, naravnopreprosto in jasno čuvstvo ter jezik, ki vedno zna povedati, kar hoče. On opeva zamišljeno otožnost, ki pa dobi v ostrih slikah in primerah tako enoten in svetel značaj, da je vse prej kot solzava sentimentalnost. Prva pesem „Na obali morskoj“ je ena izmed tistih, ki človeka reši obupa v povodnji današnjih slabih verzov; dasi ni popolnoma enotno zamišljena, je izraz zrele in mogočne lirike. — Glede leposlovne vrednosti so Miličičeve pesmi v „Kolu“ gotovo najtehtnejše. Slednjič je omeniti še S. Šp. Perišiča pripovedovanje o slapu „Gubavici“, ki ima zelo malo literarne vrednosti, ker se izgublja v ohlapno pripisovanje brez reda in kompozicije ter je zato tudi brez enotnega vtiska. — A. Kuzmanović je še napisal v Maupassantovem duhu in načinu dogodbico „Strah“, ki je glede pripovedovalne tehnike vredna zanimanja, Izo Lanov pa je objavil drugo zbirko epigramov, ki niso preboleči, ker imajo manj bistrumnosti, kot je epigram zahteva. — To je vse, kar prinaša „Kolo“ leposlovja. Če vpoštevamo, da med drugimi knjigami „Matice Hrvatske“ ni razen Maglajličevih novel originalne beletristike, moramo reči, da je premalo. — Izmed znanstvenih spisov omenjam malo studijo dr. Ilesiča o početkih „Matice Dalmatinske“, Prepeluhovo temotno razpravo o socializmu med Slovenci in Bučarjevo poročilo o Primožu Trubarju. Kerubin Segvič primerja Levstikovega „Martina Krpana“ in Ljubišnega „Kanjoša Macedonoviča“ ter razlaga podobnost med njima s tem, „da je Krpan in Kanjoš naroden motiv, narodna koncepcija, ki sta jo pisatelja našla med narodom in obdelala po svoje“.

Franc Bregar.

To in ono.

Pomladanska razstava v Jakopičevem paviljonu.

Dne 19. marca t. l. je bila otvorjena tretja umetniška razstava v ljubljanskem umetniškem paviljonu. Topot so razstavili slovenski umetniki, poleg njih pa tudi Srbkinja Nadežda Petrovičeva. Prevladuje slikarstvo, skulptura je zastopana le po Zajcu, ki ima skoro same nipp-stvarice, v katerih je Zajec odločno boljši kot v večjih delih. Zastopani so Jakopič z 29 slikami, Jama z 10, Grohar s 7, Žmitek s 46, Šantel Henrika s 4, Šaša Šantel s 7, Vavpotič z 1, Klemenčič z 12, Srečko Magolič star. z 1, Srečko Magolič ml. s 3, Směrekar z 2, Mysz s 6 deli, Nadežda Petrovičeva pa je izločila 35 slik. Razstava v celoti stoji na višjem nivoju kot lanska slov. umet. razstava, zlasti so zanimive Jamove slike, dalje serija Jakopičevih motivov „Križanska cerkev“, ki zahtevajo zase posebne študije, potem Groharjeve stvari, izmed katerih bo „Sejalec“ dosegel gotovo največji uspeh. Žmitek se je pokazal v najrazličnejših tehnikah ter presega Žmitka iz lanske razstave. Nadežda Petrovičeva dela čisto z moško energijo. Kar pa je za slov. občinstvo zlasti zanimivo, je to, da so razstavili slov. umetniki sedaj več slik, s katerimi so dosegli v tujini mnogo priznanja. Tako je imel Jama razstavljeno

sliko št. 37 „Vrt“ v dunajski „Secesiji“, št. 40 „Iz Laksenburga“ v dunajskem „Hagenbundu“, „Most“ pa v Krakovu. Grohar je imel razstavljenega „Sejavca“ v Krakovu, pravtako „Snežni metež“ (tega tudi v Berlinu), Jakopič pa sliko „V gozdu“ v dunajski „Secesiji“. Razstava v splošnem zasluži vse zanimanje. — Prihodnjič priobčimo podrobnejšo oceno.

6009

Koncert „Glasbene Matice“.

Koncert „Gl. Matice“, ki se je vršil dne 9. marca pod vodstvom koncertnega vodja g. M. Hubada, je bil odličen dogodek med Slovenci. Bil je glasen znanilec napredka naše pristinodomače glasbe in budilec k nadaljnjemu napredovanju. Kakor vselej, kadar se je pripravljala Gl. Matica, da proizvaja kako imenitno svetovnoznanano glasbeno delo, tako je tudi ta zadnji koncert povzročil pravcato ljudsko gibanje; a kar je še več vredno: topot so stale v ospredju sporeda izvirne umetne slovenske skladbe, mešani in moški zbori, pred vsemi P. Hugolin Sattnerjeva „Jejtejeva prisega“ za mešani zbor soli in orkester.

Te krasne Gregorčičeve balade ni dosedaj še nihče uglasbil. Prvi se je spravil nanjo naš brezdvomno genialni P. Hugolin. Obsežno in ne lahko delo se mu je izvrstno posrečilo in spada ta njegova najnovejša skladba med najboljše te vrste, kar jih sploh imamo Slovenci. Lepšo, primernejšo in markantnejšo glasbeno ilustracijo k temu besedilu si je težko — skoro nemogoče — misliti. Bojno razpoloženje Izraelcev, ki ga slika najprej ves orkester in se temu kmalu nato pridruži še pevski zbor, ali pa molitev za zmago ter prisega Jeftejeva, potem krvavi boj sam, po boju zmagoviti povratek Jeftejev na dom in veselje ter slavospèvi ljudstva, hitečega mu naproti, dalje nastop cvetnega zbora mladenk in med njimi edine Jeftejeve hčere in končno vsa tragika, ki sledi temu dogodku, — za vse je našel Sattner pravega izraza. Preprosto in jedrnato nam

† DR. KAROL LUEGER

govori, a silno izrazno, ker globoko občuteno. V zborih je Sattner kakor dosedaj še vedno in tukaj še posebno izvrsten; ima dokaj originalnih misli, sploh vseskozi zdravo jedro, plemenito melodijo, in kar hočem tu še posebno poudariti: tudi kot modern harmonik in spreten kontrapunktik se je pokazal v tej skladbi v najlepši luči. Samospèvi so iskreni, zlasti parkratni alt-solo, manj mi ugaja sopranski samospèv; nad vse lep in veličasten, proti koncu naravnost pretresljiv pa je basovski samospèv. Tudi instrumentacija je večinoma dobra in okusno prirejena, le ona poigra, ki sledi obupnemu klicu „oh, nepremišljena prisega“, oziroma tem klicem se oglasečim moskim zborom, je premalo efektivna bodisi v koncepciji kakor tudi v instrumentaciji.

Proizvajanje „Jeftejeve prisège“ je bilo vobče prav dobro in precizno. Videlo se je, da sta zbor in orkester zelo skrbno naštudirala, za kar gre vse priznanje g. koncertnemu vodju M. Hubadu. Le pri enem mestu, kjer skladatelj

v fugiranem stavku in v jako značilnih potezah slika bojno klanje („Kako so tam kovala jekla“), se mi zdi, da je bil tempo vendarle prehitel, oziroma da niso bili pevci in godci na to pripravljeni.

Kar se tiče pevskega materiala, moram reči, da sopran in alt nikakor nista bila slaba; sopran je pač v višavi nekoliko šibek, v srednji legi pa jako prijeten in zvonek, alt vseskozi krepak in izdaten. V primeri ženskega z moškim zborom dam zadnjemu prednost, ki je v „Jeftejevi prisègi“ večkrat samostojno nastopajoč napravil najugodnejši vtis.

Med solisti je imel največjo vlogo g. Julij Betetto. naš rojak, sedaj c. kr. dvorni operni pevec na Dunaju. On napreduje očitno od leta do leta. Že pred enim letom smo se zavzeli nad njegovim sigurnim nastopom, smo občudovali njegov polnodoneči, fino uglajeni in prožni bas in se divili njegovemu mojstrskemu predavanju. Sedaj nas je zopet presenetil; vse ravnokar nastete vrline je pokazal še v veliko večji meri. Pri „Jeftejevi prisègi“ gre pač njemu precejšen del zasluge, da je delo tako lepo uspelo. Kako izborno in dovršeno je pogodil Jefteja, se ne da popisati. Treba ga je bilo le čuti. Ko je končaval svoj spèv:

„Odpusti, dete mi ljubó,
zgoditi mora se takó:
prisèga grozna je — pa sveta!“

je poslušalcem takorekoč srce zastalo, bil je svečanoresen trenotek, ki nam ne pojde tako brž iz spomina.

Manjše solopartije sta prevzeli gospa Markucci (sopran) in gospica Malič (alt), in sta obedve precej zadovoljno izvršili svojo nalogo. —

G. Betetto si je kot samostojno točko izvolil štiri resne Brahmsove spève. To zadnje Brahmsovo delo (op. 121.) je v resnici precej trd oreh za pevca-proizvajalca kakor tudi nekaj težko prebavljivega za poslušajoče občinstvo. Kljub njihovi neoporeč o visoki, absolutno glasbeni vrednosti si upam trditi, da se je pri nas velik del občinstva ob njih dolgočasil, ali vsaj odveč je bilo spraviti naenkrat vse štiri spève na oder. Za svojo malenkost pa moram priznati, da sem rad in z velikim užitkom sledil Betettu tudi pri teh skrajnoresnih spèvih. Malo pevcev je kos tem spèvom; naš Betetto pa jih je pel vzornolepo in žel ob koncu pošteno zaslužen, dolgotrajen aplavz.

G. Ivan Levar, gojenec c. kr. akademije za glasbo in predstavljajočo umetnost (bariton), se je ta večer prvič predstavil širjemu slovenskemu občinstvu, a žal ni bil za nastop disponiran. Pel je baritonski samospèv v Sattnerjevem zboru „Naš narodni dom“, kjer je pokazal primeroma dokaj prijeten in voljan ter sonoren glas, in bi bil gotovo prišel do večje veljave, če bi ga bil spremljal le oktet ali vsaj mal oddelek zbora, ne pa celi zbor. Samostojno je nastopil še z dvema arijama: z Wolframovo pesmijo iz Wagnerjevega „Tannhäuserja“ in s prologom iz Leoncavallovih „Glumačev“. Pokazal je v obeh spèvih precej dobro šolo in razmeroma dosti lepo predavanje, a glasovnega svojega nerazpoloženja vendar ni mogel prikriti. Vsled tega tudi ni mogoče določno izreči, kaj in koliko naj od njega pričakujemo. —

Razen „Jeftejeve prisège“ so se pri tem koncertu izvajale še sledeče izvirne slovenske skladbe: P. Hugolin Sattnerjev „Naš narodni dom“, Emil Adamičeva „Zapuščena“, Fr. Kimovčev „Izgubljeni cvet“, (mešani zbori); Davorin Jenkovo „Vabilo“, Emil Adamičev „Scherzando“ (moska zbor) in dr. Anton Schwabovo „Dobro jutro“ (mešani zbor s spremljevanjem klavirja).

Vse te skladbe datirajo iz najnovejšega časa in nam poleg že imenovane „Jeftejeve prisege“ približno kažejo nivo sedanje slovenske svetne glasbene literature. Tega, kar smo v tem pogledu dosegli, smo lahko veseli. Vsaka izmed omenjenih skladb ima svoje vrline, radi katerih je zaslužila vstop v dvorano.

Sattnerjev „Naš narodni dom“ je solidno umerjen, nekak klasičen zbor, poln navdušenja za narodno stvar; Adamičeva „Zapuščena“ je krasen modern zbor, ubran v otožnomile strune; Kimovčev „Izgubljeni cvet“ je zanimiv po velikem blagoglasju in zato vrlo učinkujoč; Jenkovo „Vabilo“ je fino zložena skladba kaj gladkega toka, Adamičev „Scherzando“ je v resnici močno originalen, skrajno modern in istotako težak za proizvajanje; ljubka in prijazna in hvaležna skladba pa je dr. Schwabovo „Mlado jutro“. Vsi zbori, drug za drugim, so se zelo točno in efektno proizvajali. Posebno dovršeno med a cappella-zbori se je posrečil Kimovčev mešani ter oba moška zbora. Brilljanten je bil v „Scherzandu“ *pp* in *ff*, oziroma prehod iz enega v drugega. —

Klavirsko spremljanje je zelo dostojno oskrbela gospiča Vida Prelesnikova. —

„Glasbeni Matici“ in njenemu prezaslužnemu koncertnemu vodju smemo zopet enkrat prav iskreno čestitati na krasnem vsestranskem uspehu.

Slovenskim skladateljem pa: Prodirajmo naprej!

Stanko Premrl.

1910

Smrti lek. Pesem Smrti lek na str. 153 je zadnja, ki nam jo je poslal za list pokojni pesnik Anton Medved.

Umrli je v Ljubljani slikar Ludovik Grilc. Bil je tih in ljubezniv značaj, priden slikar, vesten delavec, ki je mnogo slikal za cerkve in od katerega imamo tudi dobrih portretov.

Naša narodna pesem. V monakovski reviji „Kunstwart“ t. l. št. 11. čitamo pomembno oceno naše narodne „Regiment po cesti gre“. Referent namreč opozarja na jugoslovansko narodno glasbo in pravi: „Unser erstes (to je „Regiment“, ki stoji na prvem mestu v muzikalni prilogi poleg treh hrvaško-srbskih) halte ich für eine Perle höchsten Ranges. In wenigen Zeilen — welch ein lebendiges Bild! Das blühende, frische Bauernmädchen, das auf der Anhöhe steht, das Regiment auf der Straße vorbeimarschieren sieht, ihren Liebsten erkennt und vor Freude jubelt über den schönen grünen Strauß, den er am Hute trägt — wie ist das unmittelbar geschaut! Die Melodie belebt und gibt der Zeichnung Licht und Farbe. Der Marschrhythmus fixiert die Grundstimmung; die Pausen des Textes werden organisch durch jauchzende Kadenzen ausgefüllt und selbst die Wiederholung des „grünen, grünen Straußes“ dient nur dazu, die Vorstellung besonders hervorzuheben. Man glaubt den Burschen nun wirklich maiengrün vor sich zu sehen. Ich halte das knappe Liedchen für ein wahres Meisterstück der Volkskunst.“ To priznanje mora veseliti vsakega prijatelja naše narodne poezije. In ali je samo ta pesemca „Meisterstück der Volkskunst“? Kadar bomo imeli popolno zbirko svojih narodnih napevov, bomo šele približno vedeli, kako veliko bogastvo motivov tiči v naši narodni pesmi, ki samo čakajo mojstra, da jih splete v krasen venec, umetniško delo — našo „narodno qpero“. Mogoče pa nas doleti usoda, da nam kak Lehár pobere bisere in obogati z njimi tuje muzikalno slovstvo. Najbrž bo tako. Želeli bi, da nam vstane kmalu mojster Prešernove umetniške individualnosti, ki nam bo na glasbenem polju združil antiko in moderno ter — narodno poezijo. Da bi skoro prišel tisti čas!

J. Puntar.

Mednarodni muzej za jamsko znanstvo v Postojni. Raziskovanje podzemeljskih jam po avstrijskem Krasu je v zadnjih desetletjih presenetljivo napredovalo. Ne samo že znane jame in votline so se temeljito preiskale, ampak bilo je tudi nanovo raziskanih veliko število znamenitih jam. Kras ostane še vedno klasična dežela z ozirom na votline, in sicer ne samo radi števila, nego tudi radi obširnosti in globočine svojih jam in prepadov. Speleologija, katera se je po dolgoletnem spanju zbudila k novemu življenju, tvori predmet, ki obeta doseči mesto samostojne znanstvene discipline. Kar so dosedaj geografi in geologi vsled pomanjkanja potrebnega gradiva omenjali samo površno, postane v bodoče samostojen predmet, in sicer kakor s praktičnega, pravtako tudi s teoretičnega stališča, dočim se bode poudarjala njegova velika važnost v ljudskogospodarskem, nič manj pa tudi v geofizikalnem, palaeontološkim in antropološkim oziru. Osnoval se je odbor strokovnjakov in odličnjakov, v katerem je med drugimi tudi sedanji voditelj poljedelskega ministrstva; ta odbor hoče pospešiti znanstveno preiskavanje kraških jam. Da bi se

NOVI JOHANNESBURŠKI KOMET 1910 A

mogla hraniti vsa različna naravozgodovinska in slovsvena jamska tvarina v enem poslopju, je sklenil ta odbor postaviti na primeren način muzej za znanstvo podzemeljskih jam. Ker pa ima Notranjska priznana največje in najkrajše kapniške jame, obširne vodne votline, poleg tega tudi posebno jamsko fauno (katero zastopa obče znana človeška ribica), dalje se nahajajo tu bogate tvorbe diluvialne jamske faune in ostanki nekdanjih jamskih prebivalcev, vsled tega si je izbral odbor mesto Postojno kot najbolj primeren kraj, kjer bi se zgradil omenjeni muzej.

Franc Ondříček, slavni češki goslar, je slavil tridesetletnico svojega umetniškega delovanja. Sedaj je profesor na Dunaju.

Celist J. Stano je koncertiral v Ljubljani.

Pianist Anton Foerster, rojen Ljubljancan, sedaj profesor na „Chicago Musical College“ v Ameriki, je pridržil v Chicagi sijajno uspel koncert.

Slovensko gledališče. Deželni odbor je za bodočo sezono oddal deželno gledališče Dramatičnemu društvu, a z gotovimi pridržki. Deželni odbor je na mesec pridržal dva dneva, da morejo ob njih nastopiti domači igralci-diletanti. Na ta način je mogoče, da si izobrazimo domačih dramatičnih talentov.